

37.13

UNDERVISNINGSVEILEDNING
FOR FOLKESKOLEN

2

*Special
pædagogisk
bistand
1982*

ELEVER MED
HØREVANSKELIGHEDER

UNDERVISNINGSMINISTERIET

UNDERVISNINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN

2

*Specialpædagogisk
bistand
til elever med
hørevanskeligheder*

ISBN 87-503-4140-1

Forord

Reglerne om specialundervisning til elever med hørenedsættelse findes i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 439 af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til hørehæmmede elever.

Denne vejledning uddyber bekendtgørelsen og omfatter elever på 1.-10. klassetrin, uanset om undervisningen gennemføres i henhold til folkeskolelovens § 19, stk. 1 eller § 19, stk. 2. Derudover supplerer den vejledningen om specialpædagogisk bistand til småbørn. Beslutning om henvisning til specialundervisning træffes hen-

holdsvis af lærerrådet indenfor de rammer der er fastlagt af kommunalbestyrelsen, og af amtsrådet.

Der er ofte brug for at supplere bestemmelserne i bekendtgørelsen om specialundervisning af hørehæmmede elever med bestemmelser om specialundervisning af andre handicapområder.

Vejledningen er af praktiske grunde optaget i undervisningsministeriets almindelige undervisningsvejledningsserie, men det skal understreges, at der først og fremmest er tale om en uddybning af bekendtgørelsens bestemmelser og ikke om en undervisningsvejledning i egentlig forstand.

*Undervisningsministeriet, direktoratet for folkeskolen og seminarier m.v.,
den 18. juni 1982*

Holger Knudsen

/ I. Skov Jørgensen

Indhold

	Side
Indledning	7
1. Eleverne	7
2. Tidspunktet for iværksættelse af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand	9
3. Indholdet af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand	10
4. Specialundervisningens forskellige former	11
4.1. Specialundervisning i klassen	11
4.2. Specialundervisning på hold	11
4.3. Enkeltmandsundervisning	11
4.4. Supplerende specialundervisning på hold eller som enkeltmandsundervisning	11
4.5. Undervisning i specialklasse	12
5. Fremgangsmåden ved henvisning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand	13
6. Fremmedsprog	14
7. Folkeskolens afsluttende prøver	15
8. Fortsat uddannelse i og udover folkeskolen og overgang fra skole til erhverv	16
9. Lærernes uddannelse	17
10. Lokaler	18

BILAG

- I Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til hørehæmmede elever.
- II Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialpædagogiske bistand til småbørn.
- III Vejledende retningslinier af 22. oktober 1979 om henvisning af elever til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2.
- IV Cirkulæreskrivelse af 27. november 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand.
- V Cirkulæreskrivelse af 22. november 1979 om tilladelse til individuel fravigelse af reglerne om gennemførelse af folkeskolens afsluttende prøver.
- VI Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 9. marts 1976 om befordring af syge og invaliderede elever i folkeskolen.

VII Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om befordring af børn og unge, der modtager specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i henhold til folkeskolelovens § 19, stk. 2.

VIII Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om specialundervisning for voksne.

IX Litteraturliste

Indledning

Det er skolens opgave at støtte den hørehæmmede elev med specialundervisning og andre specialpædagogiske foranstaltninger, således at eleven i videst mulig omfang kan følge den almindelige undervisning i overensstemmelse med folkeskolens formålparagraf og undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til hørehæmmede elever.

Det er vigtigt, at disse elever får mulighed for at udvikle sig i det miljø, der fysisk, psykisk og socialt giver de gunstigste betingelser med hensyn til både selve skoleforløbet og tiden efter skolegangens ophør.

1. Eleverne

En hørenedsættelse ytrer sig især ved sprog og talevanskeligheder hos eleven, primært afhængig af graden af hørenedsættelsen, men man kan ikke alene ud fra hørenedsættelsen bedømme elevens muligheder for at fungere sprogligt. Andre forhold, f. eks. elevens evner, hjemmets støtte, tidligere undervisning samt tidspunktet for opdagelsen af hørehandicappet, vil påvirke elevens muligheder.

Hørenedsættelsen måles i decibel, dB, og indtegnes på et audiogram. Ef-

ter audiogrammet kan hørehæmmede elever groft inddeles i:

elevener med lettere hørenedsættelse,
 elevener med middelsvær hørenedsættelse,
 elevener med svær hørenedsættelse og
 døve elevener.

Elevens behov for specialundervisning og andre specialpædagogiske foranstaltninger er afhængig af graden af hørenedsættelsen, men også af elevens øvrige forudsætninger, der er påvirket af hjemmets støtte og tidligere undervisning.

Vanskelighederne er ofte kendt inden barnet begynder skolegangen. På høreklínik kan eleven have modtaget høreapparat og fået vejledning i brugen af apparatet, og gennem vejledningsklínik og den skolepsykologiske rådgivning kan hjemmet af horelærer have fået støtte og anvisning på, hvorledes man bedst stimulerer barnet sprogligt, eventuelt gennem vejledning i anskaffelsen af egnet legetøj. Alligevel må man regne med, at der er stor forskel på hørehæmmede børns sproglige niveau ved skolegangens begyndelse.

Hørenedsættelsen har også stor indflydelse på barnets sociale udvikling. Det er hæmmet i kontakten med andre børn og modtager derfor ikke den nødvendige stimulering til social udvikling.

Ved rådgivning angående skoleplacering ved skolegangens begyndelse må man derfor, udover hensynet til hø-

renedsættelsen, vurdere hvorledes barnet fungerer sprogligt og socialt.

Man bør straks ved skolegangens begyndelse være opmærksom på, om

hørenedsættelsen hæmmer eleven, og i givet fald etablere den nødvendige specialundervisning og de nødvendige specialpædagogiske foranstaltninger.

Tidspunktet for iværksættelse af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

2

Barnets almene udvikling er afhængig af de påvirkninger det modtager inden skolegangens begyndelse. De specialpædagogiske foranstaltninger bør derfor iværksættes på et så tidligt tidspunkt som muligt, således at det hørehæmmede barn ikke udelukkes fra om-

verdenen på grund af manglende lydindtryk.

Specialpædagogisk bistand til småbørn gives efter reglerne i bekendtgørelsen nr. 433 af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialpædagogiske bistand til småbørn.

3

Indholdet af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

I § 2 i bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til hørehæmmede elever anvises en række muligheder for specialpædagogisk bistand. Bistanden kan variere fra rådgivning og vejledning til forældre og andre med tilknytning til eleverne til specialundervisning, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af et handicap, og specialundervisning, der erstatter eller supplerer den almindelige undervisning i et eller flere fag. Bistanden kan endvidere ydes i form af pædagogiske hjælpemidler, herunder tekniske hjælpemidler, der kan være en hjælp i det pædagogiske arbejde f. eks. høreapparat, forstærkeranlæg, sender-modtageranlæg og teleslynge.

Den hyppigst anvendte specialundervisning til elever med hørehandicap er den, som tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af elevens handicap. Det kan f. eks. dreje sig om høretræning, mundaflæsning, talekorrektion eller træning i brug af visuel kommunikation.

For hver enkelt elev må tiden til specialundervisningen vælges sådan, at der tages størst mulig hensyn til elevens øvrige undervisningstimer. Undervisningen gives sædvanligvis som enkeltmandsundervisning eller som undervisning på små hold.

En del af de elever, der henvises til

specialundervisning på grund af et hørehandicap, er også hæmmet af andre handicap. Det er derfor nødvendigt, at undervisningen tilrettelægges ud fra en vurdering af elevens samlede undervisningsbehov.

Rådgivning er en del af den specialpædagogiske bistand. Den bliver ofte en vejledning til forældre om det enkelte barn med udgangspunkt i samtaler under og efter den indledende undersøgelse, jvf. bekendtgørelsens § 7. Vejledningen fortsætter efter behov.

Rådgivning til lærere og andre implicerede kan have det samme formål og indhold som til forældre. Men denne rådgivning kan også gives som en egentlig instruktion, der sætter læreren i stand til at bidrage til at afhjælpe eller mindske barnets vanskeligheder.

Hørelærerne er fortrolige med mulighederne for og nødvendigheden af tværfagligt samarbejde om eleverne. Enhver hørelærers arbejde vil derfor have et islæt af rådgivende virksomhed som en naturlig del af et undervisningsforløb, derunder orientering f. eks. om kursus i tegnsprog, mundhånd system, håndalfabet og totalkommunikation.

For nogle hørehandicappede elever kan jævnlig rådgivning og vejledning være den eneste nødvendige form for specialpædagogisk bistand.

Specialundervisningens forskellige former

4

I bekendtgørelsens § 3 er opregnet de forskellige former, hvorunder specialundervisning kan gives.

Ud fra en vurdering af elevens høremæssige status må man vælge de foranstaltninger, der griber mindst muligt ind i det almindelige skoleforløb, men som samtidig er tilstrækkelige til at imødegå vanskelighederne.

4.1. Specialundervisning i klassen

Specialundervisning efter § 3.1 i bekendtgørelsen kan bringes i anvendelse, hvor det måtte vise sig hensigtsmæssigt. I praksis kan en ordning med to lærere i klassen dog skabe problemer for den hørehæmmede elev, bl. a. derved at der hos eleven opstår tvivl om, hvilken lærer opmærksomheden skal rettes mod.

Såfremt undervisningen etableres, afpasses lærertimetallet efter sværhedsgraden af elevens handicap og dets indflydelse på pågældende fag. Disse forhold skal fremgå af den skolepsykologiske rådgivnings forslag. Der bør tildeles et sådant lærertimetal, at læreren regelmæssigt, med ikke for store mellemrum, kan følge elevens arbejde. Lærerne bør have et nært samarbejde om undervisningen.

4.2. Specialundervisning på hold

Specialundervisning efter § 3.2 i bekendtgørelsen vedrører undervisning på hold. Når det drejer sig om hørehandicappede elever er erfaringerne indenfor holdundervisningen for sparsomme til at danne grundlag for særlige anvisninger. Den kan især komme på tale, hvor der som ved undervisningscentre er samlet elever fra et større område.

4.3. Enkeltmandsundervisning

Specialundervisning efter § 3.4 i bekendtgørelsen vedrører enkeltmandsundervisning. Denne undervisningsform kan undtagelsesvis tages i anvendelse når andre former for specialundervisning ikke lader sig gennemføre.

4.4. Supplerende specialundervisning på hold eller som enkeltmandsundervisning

Såfremt eleven på grund af hørehandicap har behov for yderligere støtte i de enkelte fag, kan der gives enkeltmands- eller holdundervisning som supplement til den almindelige undervisning. Som regel er det fagets lærer,

der på denne måde får mulighed for at forberede den hørehæmmede elev på, hvad der skal ske i klasseundervisningen i de næste timer, eller at gennemgå og bearbejde det stof, der er arbejdet med i undervisningen på klassen.

Denne undervisning kan, med forældrenes samtykke ligge udenfor elevens normale skoletid, og kan iværksættes og afsluttes efter behov.

4.5. Undervisning i specialklasse

Specialundervisning efter § 3.3 i bekendtgørelsen vedrører undervisning i specialklasser. Elever, hvis hørehæmning hindrer dem i at følge undervisningen i en almindelig klasse, selv om den suppleres med enkeltmandsundervisning og anden specialpædagogisk bistand, henvises til undervisning i specialklasse, eller på specialskole.

Det vil især dreje sig om elever, hvis indbyrdes kommunikation og hvis undervisningsdeltagelse sker på grundlag af totalkommunikation, herunder tegnsprog. Endvidere vil elever, hvis handicap ud over hørenedsættelsen også er præget af andre indlæringsvanskeligheder, ofte med fordel kunne henvises til

specialklasse i kortere eller længere perioder.

Specialskolerne for hørehæmmede elever er landsdelsdækkende, og der kan følgelig tilbydes eleverne kostophold på elevhjem i forbindelse med undervisningen.

Ønsket om specialundervisning så nær barnets hjem som muligt har medført, at specialklasser for hørehæmmede elever kan oprettes i elevernes hjemkommuner, som regel med tilknytning til amtskommunernes undervisningscentre.

Specialklassens timefordelingsplan udarbejdes under hensyn til elevernes særlige behov. Undervisningen i klassen suppleres i fornødent omfang med enkeltmandsundervisning i de traditionelle hørediscipliner mundaflæsning, høretræning, talekorrektion, sprogforståelse og kommunikationstræning. Undervisningen omfatter de samme fag som i tilsvarende klasse i den øvrige folkeskole.

Elevtallet i specialklasser for hørehæmmede må ved skoleårets start ikke overstige 6–8 elever, afhængig af elevernes aldersspredning og undervisningsbehov som følge af funktionshæmninger.

Fremgangsmåden ved henvisning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

5

Bekendtgørelsens § 7 foreskriver detaljeret fremgangsmåden ved henvisning til specialpædagogisk bistand for elever med hørehandicap.

Lærerrådets beslutning om iværksættelse af specialundervisning efter folkeskolelovens § 19, stk. 1 tages således på grundlag af skolepsykologisk rådgivnings rapport og forslag til foranstaltninger. Beslutningen træffes inden for de økonomiske rammer, der er fastlagt af kommunalbestyrelsen. Før der afgives skolepsykologisk rapport, har der normalt fundet drøftelser sted mellem lærere, forældre og skolepsykologisk rådgivning. Det bemærkes, at lærerrådet kan bemyndige elevens lærere til at træffe beslutning om specialpædagogiske foranstaltninger efter folkeskolelovens § 19, stk. 1.

Hvis en elev skønnes at have behov for specialundervisning efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, træffes beslutning herom af amtsrådet efter indstilling fra

kommunalbestyrelsen. Reglerne herom er der gjort nærmere rede for i undervisningsministeriets vejledende retningslinier af 22. oktober 1979 om henvisning af elever til specialundervisning m.v. efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, som er optaget som bilag 3.

Da elever med hørehandicap også kan have andre handicap, er det nødvendigt at kunne iværksætte undersøgelser og hjælpeforanstaltninger af anden art end dem, der vedrører den egentlige høreundervisning.

Ud over bistanden fra skolelæge og skolepsykologisk rådgivning kan der være behov for bistand fra speciallæge.

Skolepsykologisk rådgivning tager i fornødent omfang kontakt med social- og sundhedsforvaltningen og medvirker til, at forældrene, hvor der er behov for det, retter henvendelse til social- og sundhedsforvaltningen, jvf. bekendtgørelsens § 9.

6

Fremmedsprog

En elev der på grund af hørehandicap har så specielle vanskeligheder i engelsk, at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give specialundervisning i faget, herunder enkeltmandsundervisning, kan med forældrenes samtykke fritages for undervisning i dette fag, jvf. bekendtgørelse af 25. august 1978 om undervisning af elever med generelle indlæringsvanskeligheder. Det er en betingelse for fritagelsen, at eleven modta-

ger specialundervisning i andre fag. Afgørelse om fritagelse træffes af skolenævnet efter indstilling fra skolepsykologisk rådgivning, der forinden har rådført sig med elevens lærere.

Der kan i særlige tilfælde dispenseres fra kravet om prøve i faget tysk som adgangsbetingelse til fortsat uddannelse. Ansøgning herom indsendes gennem skolen (lærestalten) til vedkommende direktorat.

Den hørehæmmede elevs vanskeligheder forstærkes ofte under prøver. Det berettiger til, at der tages visse hensyn. I hvert enkelt tilfælde vurderes såvel elevens forudsætninger, som de prøvekrav, det er vigtigt at afvige mindst muligt fra. I henhold til § 41 i bekendtgørelse af 8. marts 1977 om folkeskolens afsluttende prøver, som ændret ved bekendtgørelse af 8. oktober 1979, kan direktoratet for folkeskolen, seminarier m.v. tillade fravigelser fra de almindelige prøveregler, herunder ændringer af prøveformerne ved de mundtlige og praktiske prøver.

Tilladelse til individuel fravigelse af bekendtgørelsens bestemmelser vil blive givet til elever med handicap, som gør en sådan fravigelse nødvendig.

Ansøgning om tilladelse til individu-

elle fravigelser må, foruden begrundelse, indeholde forslag om fravigelsens omfang og vedlægges erklæring fra skolepsykologisk rådgivning. Ansøgningen skal normalt indsendes til direktoratet inden 1. februar ved prøver i den ordinære prøvetermin, og inden 1. oktober ved prøver i den ekstraordinære prøvetermin.

Direktoratet fastsætter i forbindelse med de enkelte tilladelser på hvilken måde, det skal fremgå af beviset, at eleven har opnået dispensation. Der henvises til cirkulæret af 22. november 1979 om tilladelse til individuel fravigelse af reglerne om gennemførelse af folkeskolens afsluttende prøver.

Undervisningsministeriet vil senere udsende nærmere retningslinier for handicappedes deltagelse i prøver.

8

Fortsat uddannelse i og udover folkeskolen og overgang fra skole til erhverv

Elever, der får specialundervisning efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, kan med undervisningsministeriets tilladelse tilbydes undervisning i 11 år jvf. folkeskolelovens § 3 a, stk. 2. Dette giver mulighed for at tilrettelægge et undervisningsforløb, hvor eleverne i løbet af 11 år kan nå det samme som folkeskolens øvrige elever på 10 år. Eleverne kan eventuelt indstille sig til folkeskolens afsluttende prøver efter det 11. år.

Dette særlige undervisningsforløb tilrettelægges over en flerårig periode, normalt efter 7. klasse.

De sidste år før skolegangens afslutning medvirker klasselæreren til erhvervsvejledning og formidler om ønsket særlig konsulentbistand (kurator-

bistand) til elever med hørevanskeligheder. Skolepsykologisk rådgivning bør altid – og specielt ved en elevs ophør af skolegangen – være opmærksom på, om eleven har behov for fortsat specialundervisning (jvf. lov af 8. juni 1978 om specialundervisning for voksne), social rådgivning eller anden bistand, jvf. bekendtgørelsens § 11, og socialministeriets bekendtgørelse af 26. marts 1976 om underretningspligt over for det sociale udvalg efter bistandsloven, som ændret ved bekendtgørelse af 19. juni 1979. Erhvervs- og vejledningskontoret for døve eller konsulenten for tunghøre og døvblevne kan inddrages i vejledningen.

Specialundervisning til elever med hørehandicap gives af lærere der har modtaget uddannelse hertil eller har gennemgået et kursus, der er godkendt af undervisningsministeriet i denne henseende, jvf. bekendtgørelsens § 13.

Høreundervisning efter bekendtgørelsens § 2.1 gives af lærere der har gennemgået uddannelse på Danmarks Lærerhøjskole med speciale indenfor

høreundervisning.

Den supplerende specialundervisning, der er nævnt i bekendtgørelsens § 3.5, gives dog så vidt muligt af elevens lærer i vedkommende fag.

Det vil være hensigtsmæssigt, at lærere får lejlighed til at overvære undervisningen af andre elever med hørehandicap.

De akustiske forhold i et klasseværelse spiller en stor rolle for alle elever, men især for hørehandicappede. I forbindelse med de akustiske forhold, bør opmærksomheden være rettet mod rummets efterklangstid, som er afgørende for forståelsesmulighederne, og mod lokalernes støjniveau.

I denne forbindelse henvises til Boligministeriets Bygningsreglement 1977, kap. 9.4.

Normalklasserum skal have frekvensuafhængig efterklangstid i området 125-2000 Hz, og efterklangstiden skal ligge mellem 0.6 og 0.9 sek. Efterklangstiden måles i møblerede, men iøvrigt tomme rum. Såfremt der i lokallet undervises hørehandicappede elever, bør efterklangstiden ikke overstige 0.6 sek., jvf. stk. 11 i Bygningsreglementet.

Da de hørehæmmede elever i alle tilfælde er afhængige af mundaflæsning eller anden visuel kommunikati-

on, er det af stor betydning, at lysforholdene er så ideelle som muligt. Dansk Standardiseringsråd har udsendt Retningslinier for kunstig belysning i arbejdslokaler DS 700, oktober 1977. Heri angives en belysningsstyrke på 500 lux på synsobjekter, hvor der stilles særlige krav.

Man bør i denne forbindelse være opmærksom på, at denne lysstyrke skal være på lærerens ansigt og derfor måles i det lodrette plan.

Vejledning om indretning af lokaler til undervisning af hørehæmmede elever vil blandt andet kunne fås følgende steder:

Børneaudiologisk Laboratorium, København

Fredericiaskolens Laboratorium

Lydteknisk Laboratorium, Danmarks

Tekniske Højskole

Teknologisk Institut, København

Lysteknisk Institut

Jysk Teknologisk Institut

Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til hørehæmmede elever

I henhold til § 3, stk. 2, jfr. § 19, stk. 1 og 2, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen som ændret ved lov nr. 302 af 8. juni 1978 fastsættes:

I. Begreb og formål

§ 1. Bestemmelserne i denne bekendtgørelse omfatter elever, som på grund af nedsat eller manglende hørelse har behov for særlig hensyntagen eller støtte.

Stk. 2. Formålet med specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand er at fremme elevernes udvikling i overensstemmelse med de retningslinier, der er angivet i folkeskolelovens formålsbestemmelse, og at støtte dem ved overgangen fra skole til erhverv eller anden form for beskæftigelse.

§ 2. Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand kan omfatte:

1. Specialundervisning og optræning i arbejdsmetoder, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af elevernes handicap.

2. Specialundervisning, der erstatter eller supplerer den almindelige undervisning i et eller flere fag, hvor eleverne på grund af deres handicap har vanskeligt ved at følge klassens undervisning.

3. Rådgivning til forældre og andre med tilknytning til eleverne.

4. Pædagogiske hjælpemidler.

II. Former for specialundervisning

§ 3. Specialundervisning kan gives under følgende former:

1. Specialundervisning i klassen, hvor eleverne fortsat undervises i deres almindelige klasse, men med bistand i enkelte timer af en lærer med særlig uddannelse, jfr. § 13.

2. Specialundervisning på hold, hvor eleverne modtager en del af eller hele undervisningen i et eller flere fag, mens de i øvrigt følger undervisningen i deres almindelige klasse.

3. Undervisning i specialklasse, hvor eleverne undervises i alle fag, således at tilhørsforholdet til deres almindelige klasse ophører, jfr. dog § 8, stk. 3. Sådanne klasser kan placeres på en almindelig skole eller en specialskole.

4. Enkeltmandsundervisning, hvor eleverne enkeltvis modtager en del af eller hele undervisningen i et eller flere fag, mens de i øvrigt bevarer tilhørsforholdet til deres egen klasse.

5. Enkeltmands- eller holdundervisning, hvor eleverne modtager et supplement til den almindelige klasseundervisning i et eller flere fag.

§ 4. Antallet af elever, som undervises sammen på hold, må ikke overstige 4, når eleverne modtager en del af undervisningen i det pågældende fag, og 6, når eleverne modtager hele undervisningen i faget.

Stk. 2. I specialklasser må elevtallet ikke ved skoleårets begyndelse overstige 6-8 elever, afhængigt af elevernes aldersspredning og undervisningsbehov som følge af funktionshæmninger. Undervisningen i specialklasser suppleres i fornødent omfang med enkeltmands- eller holdundervisning.

Stk. 3. Varetages undervisningen efter stk. 1 og 2 af to eller flere lærere, kan elevtallet fordobles eller forhøjes tilsvarende. Gennemførelse af en sådan ordning forudsætter de pågældende læreres tilslutning i de enkelte tilfælde.

§ 5. Den ugentlige og daglige undervisningstid for elever, som modtager specialundervisning på hold eller som enkeltmandsundervisning, kan med forældrenes samtykke overstige de fastsatte maximale timetal i folkeskolelovens § 14, stk. 1 og 2.

§ 6. Hørehæmmede elever vil tillige kunne henvises til folkeskolens øvrige specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter de herom gældende regler.

III. Fremgangsmåden ved henvisning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

§ 7. Ved henvisning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter § 2 anvendes følgende fremgangsmåde:

1. Såfremt en lærer får formodning om, at en elevs hørelese er nedsat, skal han sørge for, at eleven undersøges af skolelægen. Såfremt elevens hørelese findes nedsat i en sådan grad, at det må antages at have indflydelse på elevens udvikling, giver skolelægen skolen underretning herom, hvorefter klasselæreren indstiller eleven til undersøgelse ved skolepsykologisk rådgivning. Initiativet til undersøgelsen kan også udgå fra forældrene, andre, der udøver daglig omsorg for eleven, eller denne selv. Forud for indstillingen drøfter klasselæreren elevens undervisningssituation med de øvrige lærere og med forældrene og eleven og søger herunder klarlagt, i hvilken grad hørehandicappet påvirker elevens udvikling. Indstillingen sendes med skolelægens påtegning til skolepsykologisk rådgivning gennem skolens leder. Skolelægen sender endvidere eventuelle udtalelser fra speciallæge til rådgivningen.

2. Skolepsykologisk rådgivning sørger for, at der foretages en undersøgelse af eleven med fornøden bistand af andre sagkyndige. Heri indgår samtale med eleven og dennes forældre, som kan være tilstede under undersøgelsen. Såfremt eleven ikke har været undersøgt på hørecentral eller -klinik, foranlediger skolepsykologisk rådgivning en sådan undersøgelse. Der tilsendes skolens leder og skolelægen en skriftlig rapport om undersøgelsen. Forældrene underrettes, når rapporten foreligger, og skal have adgang til at gøre sig bekendt med rapportens indhold.

3. I tilslutning til rapporten og efter samråd med eleven og forældrene samt klasselæreren og den eller de lærere, der i givet fald skal påtage sig specialundervisningen, stiller skolepsykologisk rådgivning forslag om, under hvilken form og med hvilket indhold specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand bør gives. Forslaget bør også indeholde en vurdering af specialundervisningens karakter (folkeskolelovens § 19, stk. 1, eller § 19, stk. 2).

4. Beslutning om henvisning til specialundervisning m. v. efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, træffes af skolens lærerråd på grundlag af skolepsykologisk rådgivnings forslag. Lærerrådet kan bemyndige elevens lærere til at træffe beslutningen. Forældrene skal underrettes om beslutningen.

§ 8. Skolepsykologisk rådgivning følger udviklingen hos de elever, der modtager specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, bl. a. gennem regelmæssige drøftelser med forældrene og klasselæreren og andre lærere, der forestår undervisningen. Modtager eleven kun en del af undervisningen i et fag som specialundervisning, skal skolepsykologisk rådgivning rådføre sig med klassens lærer i faget.

Stk. 2. På grundlag af disse drøftelser tager skolepsykologisk rådgivning mindst én gang om året stilling til, om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, kan begrænses, eller om den eventuelt bør udvides. Beslutning om, hvornår denne specialundervisning m. v. kan ophøre, træffes af skolens lærerråd på grundlag af forslag fra skolepsykologisk rådgivning. Forældrene skal underrettes om ændringer i elevens undervisningssituation.

Stk. 3. Fra specialklasser og holdundervisning, hvor eleven modtager hele undervisningen i et fag, kan eleven føres gradvis tilbage til den almindelige undervisning ved i en periode at modtage undervisning begge steder.

§ 9. Skolepsykologisk rådgivning kan opfordre forældrene til at søge bistand fra andre rådgivnings- eller behandlingsinstitutioner, eller den kan selv rette henvendelse til social- og sundhedsforvaltningen med henblik på tilbud om rådgivning og vejledning eller andre hjælpeforanstaltninger.

IV. Andre bestemmelser

§ 10. Flytter en elev, der får specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, til en anden skole, herunder en skole uden for folkeskolen, skal den pågældende skole snarest muligt orienteres om, under hvilken form specialundervisningen m. v. har fundet sted. Denne orientering gives i forbindelse med elevflyttebeviset. Samtidig tilbagesender skolens leder rapporten om den skolepsykologiske undersøgelse til skolepsykologisk rådgivning.

Stk. 2. Optages en elev i en skole, der betjenes af en anden skolepsykologisk rådgivning end den, der betjener den fraflyttede skole, sender skolepsykologisk rådgivning efter samråd med forældrene rapporten til den pågældende rådgivning.

Stk. 3. Optages en elev i en skole, der ikke betjenes af en skolepsykologisk rådgivning, sender rådgivningen ved den fraflyttede skole en rapport om den seneste undersøgelse til den pågældende skoles leder, medmindre forældrene ønsker, at skolen alene orienteres efter reglerne i stk. 1.

§ 11. Hvis en elev ved skolegangens ophør har behov for fortsat specialundervisning

eller for social rådgivning, orienterer skolepsykologisk rådgivning eleven og forældrene om mulighederne for at få denne bistand. Skolepsykologisk rådgivning bør i fornødent samarbejde med arbejdsformidlingen og social- og sundhedsforvaltningen drage omsorg for, at elevens erhvervsmuligheder udnyttes bedst muligt.

§ 12. Skolen skal medvirke til, at en i øvrigt kvalificeret elev ikke afskæres fra fortsat uddannelse på grund af hørevanskeligheder. Den bør være opmærksom på mulighederne for at fravige almindelige regler vedrørende prøver og eksaminer.

§ 13. Specialundervisning til hørehæmmede elever gives af lærere, der har modtaget uddannelse hertil eller har gennemgået et kursus, der er godkendt af undervisningsministeriet i denne henseende. Den i § 3, nr. 5, nævnte supplerende specialundervisning gives dog så vidt muligt af elevens lærer i vedkommende fag.

§ 14. Specialundervisning af hørehæmmede elever skal foregå i lokaler, der efter deres beliggenhed, størrelse og indretning, herunder lydisolering, lyddæmpning og lysforhold, må anses for egnede til formålet.

§ 15. Lærerrådets afgørelser kan indbringes for skolenævnet, der træffer den endelige administrative afgørelse, jfr. skolestyrelseslovens § 62, stk. 1, og § 27, stk. 2.

§ 16. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1980.

Stk. 2. Cirkulære nr. 190 af 4. august 1961 om specialundervisning af tunghøre børn ophæves.

Stk. 3. Undervisningsministeriet kan i særlige tilfælde fravige bestemmelserne i bekendtgørelsen.

Undervisningsministeriet, den 22. oktober 1979

P. m. v.

BJ. BRYNSKOV

/ Hanne Saunte

Bekendtgørelse om folkeskolens specialpædagogiske bistand til småbørn

I henhold til § 3, stk. 2, og § 3 a, stk. 1, jfr. § 19, stk. 1 og 2, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen som ændret ved lov nr. 302 af 8. juni 1978 fastsættes:

I. Anvendelsesområde og formål

§ 1. Til børn i børnehaveklasser tilbydes der specialpædagogisk bistand, hvis børnenes udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte.

Stk. 2. Til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, tilbydes der specialpædagogisk bistand, hvis børnenes udvikling på grund af sprog- eller talevanskeligheder kræver en særlig hensyntagen eller støtte. Til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, og hvis udvikling af andre grunde kræver en særlig hensyntagen eller støtte, kan der tilbydes specialpædagogisk bistand.

Stk. 3. Formålet med den specialpædagogiske bistand er så tidligt som muligt at forebygge en fejludvikling hos barnet og/eller at begrænse virkningerne af barnets handicap.

II. Indhold og form

§ 2. Den specialpædagogiske bistand kan omfatte undervisning og træning af barnet, tilrettelagt efter dets særlige behov, samt instruktion og vejledning af forældrene eller andre, der udøver daglig omsorg for barnet. Der kan endvidere stilles særlige pædagogiske hjælpemidler til rådighed.

Stk. 2. Bistanden efter stk. 1 må tilrettelægges i samråd med forældrene og i fornødent samarbejde med social- og sundhedsforvaltningen med henblik på samordning med

anden pædagogisk, sundhedsmæssig eller social indsats fra denne forvaltning til barnet eller forældrene.

§ 3. Den specialpædagogiske bistand skal gennemføres på en sådan måde, at den har størst mulig sammenhæng med barnets daglige tilværelse.

III. Fremgangsmåden ved iværksættelse og ophør af specialpædagogisk bistand

§ 4. Barnets forældre kan henvende sig til den kommunale skoleforvaltning eller til skolepsykologisk rådgivning med anmodning om specialpædagogisk bistand til barnet. Sker henvendelsen til skolepsykologisk rådgivning, foretager rådgivningen indberetning til skoleforvaltningen. Henvendelse kan også ske til social- og sundhedsforvaltningen, der lader anmodningen om specialpædagogisk bistand gå videre til skoleforvaltningen. Også andre med kendskab til barnet kan rette henvendelse til skolemyndighederne med henblik på fremsættelse af tilbud om specialpædagogisk bistand. Børnehaveklasselederens indstilling skal ske gennem skolens leder og med skolelægens påtegning.

Stk. 2. Skolepsykologisk rådgivning sørger for – efter samråd med forældrene – at der foretages en undersøgelse med fornøden bistand af andre sagkyndige. Heri indgår samtale med barnets forældre, som kan være til stede under undersøgelsen, og personale ved den dag- eller døgninstitution og/eller børnehaveklasse, hvor barnet er optaget, eller andre, der kan bidrage til belysning af barnets

behov. Der udarbejdes en skriftlig rapport om undersøgelsen, som – når der er tale om et barn i en børnehaveklasse – sendes til skolens leder og skolelæge. Forældrene underrettes, når rapporten foreligger, og de skal have adgang til at gøre sig bekendt med rapportens indhold.

Stk. 3. I tilslutning til rapporten og efter samråd med forældrene og eventuelt børnehaveklasselederen og de lærerkræfter, der i givet fald skal stå for den specialpædagogiske bistand, samt social- og sundhedsforvaltningen stiller skolepsykologisk rådgivning forslag om hvilken specialpædagogisk bistand, der bør tilbydes for at hjælpe barnet. Forslaget bør indeholde en vurdering af bistandens karakter (folkeskolelovens § 19, stk. 1 eller § 19, stk. 2).

Stk. 4. Beslutning om tilbud om specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, træffes af kommunalbestyrelsen eller efter dennes bemyndigelse på grundlag af skolepsykologisk rådgivnings forslag. Er barnet optaget i børnehaveklasse, træffes beslutningen af skolens lærerråd på grundlag af rådgivningens forslag.

§ 5. Såfremt kommunalbestyrelsen eller den, kommunalbestyrelsen har bemyndiget hertil, på grundlag af skolepsykologisk rådgivnings forslag finder, at den specialpædagogiske bistand, der skal tilbydes barnet, påhviler amtskommunen i medfør af folkeskolelovens § 19, stk. 2, foretager kommunalbestyrelsen – uden for Københavns og Frederiksberg kommuner – indstilling herom til amtsrådet. Er barnet optaget i børnehaveklasse, sender lærerrådet sagen til kommunalbestyrelsen, hvis det på grundlag af rådgivningens forslag finder, at barnet bør have specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2. Kommunalbestyrelsen afgør herefter, om den vil foretage indstilling til amtsrådet.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af, om den specialpædagogiske bistand i det konkrete tilfælde er omfattet af folkeskolelovens § 19, stk. 2 (vidtgående specialpædagogisk bistand) lægges vægt på handicappets sværhedsgrad, om barnet har behov for specialpædagogisk bistand af et sådant indhold og omfang, at bistanden ikke kan opfyldes ved kommunens egne foranstaltninger, og om udgifterne til bistanden væsentligt overstiger kommunernes

gennemsnitlige udgifter til specialpædagogisk bistand til småbørn.

Stk. 3. Amtsrådet træffer – eventuelt efter indhentet udtalelse fra amtskolepsykologen eller andre sagkyndige – beslutning om, hvorvidt det vil sørge for specialpædagogisk bistand til barnet.

§ 6. Skolepsykologisk rådgivning følger udviklingen hos de børn, der modtager specialpædagogisk bistand, bl. a. gennem regelmæssige drøftelser med de lærerkræfter, der forestår bistanden, og med forældrene og andre personer, der er i daglig kontakt med barnet.

Stk. 2. På grundlag af disse drøftelser tager skolepsykologisk rådgivning med højst 6 måneders mellemrum stilling til, om bistanden kan begrænses, eller om den eventuelt bør udvides. Forslag om ophør af specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, udarbejdes af skolepsykologisk rådgivning efter samråd med forældrene. Beslutning herom træffes af kommunalbestyrelsen eller efter ennes bemyndigelse. Er barnet optaget i børnehaveklasse, træffes beslutningen om ophør af lærerrådet.

Stk. 3. Modtager barnet vidtgående specialpædagogisk bistand, udarbejder skolepsykologisk rådgivning – efter samråd med forældrene – forslag til begrænsning, udvidelse eller eventuelt ophør af bistanden. Amtsrådet træffer beslutning herom. Er barnet optaget i børnehaveklasse, bør lærerrådet have lejlighed til at udtale sig om forslaget, inden det ad sædvanlig tjenstlig vej sendes til amtsrådet.

§ 7. Inden barnet skal begynde i børnehaveklasse eller 1. klasse tager skolepsykologisk rådgivning initiativet til en drøftelse med barnets forældre, de lærerkræfter, som har forestået den specialpædagogiske bistand til barnet, barnets kommende børnehaveklasseleder eller klasselærer og eventuelt andre med kendskab til barnets særlige behov.

Stk. 2. I tilslutning til drøftelsen stiller skolepsykologisk rådgivning forslag om eventuel specialpædagogisk bistand til barnet i børnehaveklasse eller i 1. klasse. Forslaget stilles i så god tid, at der kan træffes beslutning, jfr. § 4, stk. 4, og § 5, stk. 3, inden bar-

net begynder i børnehaveklasse eller i 1. klasse.

§ 8. Skolepsykologisk rådgivning kan opfordre forældrene til at søge bistand fra andre rådgivnings- eller behandlingsinstitutioner, eller den kan selv rette henvendelse til social- og sundhedsforvaltningen med henblik på rådgivning og vejledning eller andre hjælpeforanstaltninger.

IV. Andre bestemmelser

§ 9. Flytter et barn, der modtager specialpædagogisk bistand til en kommune, der betjenes af en anden skolepsykologisk rådgivning end den, der betjener den fraflyttede kommune, skal skolemyndighederne i denne snarest underrettes. Underretningen sker ved, at skolepsykologisk rådgivning i den fraflyttede kommune, efter samråd med forældrene, sender en rapport over den gennemførte bistand til skolepsykologisk rådgivning i den tilflyttede kommune, som søger kontakt med barnets forældre med henblik på fortsat bistand.

§ 10. Specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, og til børn i børnehaveklasser gives af lærere

eller børnehavepædagoger, der har gennemgået en uddannelse på Danmarks Lærerhøjskole inden for et relevant handicapområde eller anden tilsvarende uddannelse.

§ 11. Afgørelser, som de kommunale myndigheder – uden for Københavns og Frederiksberg kommuner – træffer om specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for amtsrådet. Lærerrådets afgørelser om specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, til børn i børnehaveklasser kan indbringes for skolenævnet, der træffer den endelige administrative afgørelse.

Stk. 2. Amtsrådets – i Frederiksberg kommune kommunalbestyrelsens – afgørelser om specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, og amtsrådets afgørelser efter stk. 1, 1. pkt., kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for undervisningsministeriet.

§ 12. Bekendtgørelsen træder i kraft 1. januar 1980.

Stk. 2. Undervisningsministeriet kan i særlige tilfælde fravige bestemmelserne i bekendtgørelsen.

Undervisningsministeriet, den 22. oktober 1979

P. m. v.

BJ. BRYNSKOV

/ Hanne Saunte

Vejledende retningslinier om henvisning af elever til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2

(Til alle amtsråd, kommunalbestyrelser, skolekommissioner, skolenævn, skoleledere og ledende skolepsykologer)

1. Undervisningsministeriet har til hensigt at fremsætte forslag til lov om ændring af skolestyrelsesloven således, at kommunalbestyrelsen får indstillingsret og amtsrådet beslutningsret om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, jfr. § 3, stk. 2. Indtil nærmere regler herom foreligger, gives nedenstående vejledende retningslinier om henvisning af elever på 1.-10. klassetrin til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, der træder i kraft den 1. januar 1980.

2. Efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, jfr. § 3, stk. 2, påhviler det kommunen at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte. Efter lovens § 19, stk. 2, påhviler det – uden for Københavns og Frederiksberg kommuner – amtskommunen at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever, hvis udvikling kræver en særlig vidtgående hensyntagen eller støtte.

Reglerne om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til folkeskolens elever er fastsat i følgende cirkulærer og bekendtgørelser, og de vejledende retningslinier om henvisning er et supplement til disse regler:

Undervisningsministeriets cirkulære af 4. februar 1972 om folkeskolens specialundervisning af elever med adfærdsproblemer og psykiske lidelser (observationsundervisning).

Undervisningsministeriets cirkulære af 22. maj 1974 om folkeskolens specialundervisning af læseretardedede elever.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 25. august 1978 om folkeskolens specialundervisning af elever med generelle indlæringsvanskeligheder.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til hørehæmmede elever.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til synshæmmede elever.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til bevægelseshæmmede elever.

Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand til elever med sprog- eller talevanskeligheder.

Afgrænsningen af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2.

3. Afgørelsen af, om en elev skal have specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter bestemmelserne i folkeskolelovens § 19, stk. 2, (vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand) beror på et skøn i hvert enkelt tilfælde på grundlag af handicappets sværhedsgrad og en vurdering af, om eleven har behov for specialundervisning m. v. af et sådant indhold og omfang, at denne ikke kan ydes ved kommunens egne foranstaltninger. I skønnet kan også indgå en vurdering af størrelsen af udgifterne ved den nødvendige specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand. Medfører specialundervisningen m. v. omkostninger, som væsentligt overstiger, hvad der er almindeligt for specialklasseundervisningen i kommunerne, bør amtsskolen i henhold til § 19, stk. 2, sørge for bistanden.

Fremgangsmåden ved henvisning til og ophør af specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2.

4. Hvis en elev på grund af ét eller flere handicap har sådanne vanskeligheder, at det må antages at have indflydelse på elevens udvikling, følges de regler om fremgangsmåden vedrørende henvisning til specialundervisning m. v., som er anført i de cirkulærer og bekendtgørelser, der er nævnt under punkt 2. Efter disse regler udarbejder skolepsykologisk rådgivning forslag om, under hvilken form og med hvilket indhold specialundervisningen og anden specialpædagogisk bistand skal gives, samt giver en vurdering af specialundervisningens karakter (folkeskolelovens § 19, stk. 1, eller § 19, stk. 2).

På grundlag af skolepsykologisk rådgivnings forslag træffer lærerrådet – eller efter lærerrådets bemyndigelse elevens lærere – beslutning om henvisning til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, eller om sagens fremsendelse til kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen træffer herefter beslutning om, hvorvidt den vil indstille til amtsrådet at sørge for specialundervisning og

anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, til den pågældende elev. I bekræftende fald afgiver kommunalbestyrelsen indstilling til amtsrådet. Forældrene skal have underretning om videresendelse af sagen til kommunalbestyrelsen og om dennes beslutning om indstilling til amtsrådet.

5. Amtsrådet træffer, eventuelt efter indhentet udtalelse fra amtskolepsykologen eller andre sagkyndige, beslutning om henvisning af eleven til vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Amtsrådet kan indgå aftale med f. eks. en kommune, en privat skole eller med et andet amtsråd om at udføre undervisningen. Beslutningen om den nærmere placering af eleven bør så vidt muligt træffes i overensstemmelse med forældrenes ønske. Dette gælder særligt i tilfælde, hvor forældrene ønsker eleven undervist på en lands- eller landsdelsdækkende skole.

Beslutning om placering af en elev på en specialskole, således at eleven ikke kan bo hjemme, kan kun træffes med samtykke fra forældrene (forældremyndighedens indehaver).

Kan amtsrådet ikke tiltræde, at eleven har behov for vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, skal kommunen sørge for elevens undervisning.

Forældrene skal underrettes om amtsrådets beslutning.

6. Amtskommunen bør sørge for, at udviklingen hos de elever, der modtager vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, følges af en skolepsykologisk rådgivning, som regelmæssigt bør drøfte elevens undervisningssituation med elevens forældre og med den eller de lærere, der forestår undervisningen.

På grundlag af disse drøftelser tager skolepsykologisk rådgivning mindst én gang om året op til vurdering, om den vidtgående specialundervisning m.v. bør ændres eller ophøre, og udarbejder i givet fald forslag herom. Forslaget bør drøftes med elevens forældre, ligesom lærerrådet (elevens lærere) bør have lejlighed til at udtale sig om forslaget, inden det ad sædvanlig tjenstlig vej sendes til amtsrådet. Amtsrådet træffer herefter beslutning om ændring eller ophør af den vidtgående

specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand.

7. Såfremt eleven efter ophør af den vidtgående specialundervisning m.v. har behov for specialundervisning m.v. efter folkeskolelovens § 19, stk. 1, stiller skolepsykologisk rådgivning i den kommune, hvor eleven skal fortsætte sin undervisning, forslag herom efter reglerne i de cirkulærer og bekendtgørelser, der er nævnt under punkt 2.

Overgangsregler m.v.

8. Den undervisning, som eleverne pr. 1. januar 1980 modtager ved skoler, der efter lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v. overtages af amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner, samt ved undervisningscen-

tre for svært handicappede børn og observationsskoler, videreføres efter denne dato som specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2. Elevernes udvikling følges efter de i punkt 6 nævnte retningslinier. Skolepsykologisk rådgivning bør snarest tage op til vurdering, om specialundervisningen kan ændres eller ophøre, og i givet fald stille forslag herom.

9. Kommunalbestyrelsens afgørelser kan – uden for Københavns og Frederiksberg kommuner – inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for amtsrådet, og amtsrådets – i Frederiksberg kommune kommunalbestyrelsens – afgørelser kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for undervisningsministeriet, jf. skolestyrelseslovens § 65.

Undervisningsministeriet, den 22. oktober 1979

P.m.v.

BJ. BRYNSKOV

/ Hanne Saunte

Cirkulæreskrivelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogiske bistand

(Til alle amtsråd, kommunalbestyrelser, skolekommissioner, skolenævn,
skoleledere og ledende skolepsykologer)

1. Efter § 3, stk. 2, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen skal der til børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand efter regler fastsat af undervisningsministeren.

Folkeskoleloven er som følge af særforso-rgens udlægning til amtskommunerne og kommunerne samt særforso-rgsundervisnin-gens overførsel til undervisningsministeriets område ændret ved lov nr. 302 af 8. juni 1978. Ændringerne træder i kraft den 1. januar 1980.

Ved ændringerne er bl. a. ovennævnte be-STEMMELSE i § 3, stk. 2, ændret således, at der til de der omhandlede børn skal gives speci-alundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Der er ikke tilsigtet nogen realitets-ændring, men kun en tydeliggørelse af, at specialpædagogisk bistand ikke er et alterna-tiv til undervisning, men fortsat kan gives i tilknytning til såvel specialundervisning som almindelig undervisning.

De væsentligste lovændringer er i øvrigt:

1) Den nye bestemmelse i § 3a, stk. 1, om, at der efter regler, som fastsættes af un-der-visningsministeren, tilbydes specialpæda-gogisk bistand til børn, der endnu ikke har på-begyndt skolegangen. Det påhviler kommu-nen at sørge for denne specialpædagogiske bistand, jfr. § 19, stk. 1, 2. pkt. Dette gælder dog ikke, hvis der er tale om vidtgående spe-

cialpædagogisk bistand, jfr. nedenfor under 2).

2) Bestemmelsen i § 19, stk. 2, om, at det uden for Københavns og Frederiksberg kom-muner påhviler amtskommunen at sørge for specialundervisning og anden specialpæda-gogisk bistand til børn og unge – herunder børn, der endnu ikke har påbegyndt skole-gangen – som bor eller opholder sig i amts-kommunen, og hvis udvikling kræver en sær-lig vidtgående hensyntagen eller støtte.

3) Bestemmelsen i § 3a, stk. 2, om, at un-der-visningsministeren kan godkende, at der tilbydes elever, hvis udvikling kræver en sær-lig vidtgående hensyntagen eller støtte, un-der-visning i folkeskolen i 11 år.

2. Indholdet og omfanget m.v. af folke-skolens specialundervisning og anden speci-alpædagogiske bistand til elever i grundsko-len og 10. klasse vil fra 1. januar 1980 frem-gå af følgende regler:

Cirkulære af 4. februar 1972 om folkesko-kens specialundervisning af elever med ad-færdsproblemer og psykiske lidelser (obser-vationsundervisning).

Cirkulære af 22. maj 1974 om folkeskolens specialundervisning af læseretarderede ele-ver.

Bekendtgørelse af 25. august 1978 om fol-keskolens specialundervisning af elever med generelle indlæringsvanskeligheder.

Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til hørehæmmede elever.

Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til synshæmmede elever.

Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever med sprog- eller talevanskeligheder.

Bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til bevægelseshæmmede elever.

Vejledning af 22. oktober 1979 om henvisning af elever til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2.

De sidstnævnte fire bekendtgørelser fra 1979 er udformet således, at de omfatter specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter både folkeskolelovens § 19, stk. 1, som kommunerne skal sørge for, og § 19, stk. 2, som amtskommunerne skal sørge for.

De tre ældre regelsæt om henholdsvis observationsundervisning og specialundervisning af læseretardedede elever og af elever med generelle indlæringsvanskeligheder (tidligere benævnt svagtbegavede eller åndssvage) omfatter fra 1. januar 1980 ligeledes almindelig specialundervisning m.v. efter § 19, stk. 1, og vidtgående specialundervisning m.v. efter § 19, stk. 2. Skolepsykologens forslag om specialundervisning i henhold til disse regler, jfr. cirkulærerne og bekendtgørelsens § 8, nr. 3, bør således ligesom skolepsykologisk rådgivnings forslag om specialundervisning i henhold til bekendtgørelserne fra 1979, jfr. § 7, nr. 3, tillige indeholde en vurdering af specialundervisningens karakter (folkeskolelovens § 19, stk. 1, eller § 19, stk. 2).

Reglerne om fremgangsmåden ved henvisning af elever til vidtgående specialundervisning m.v. findes i den nævnte vejledning om henvisning af elever til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2. De syv bekendtgørelser og cirkulærer om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til folkeskolens elever skal altså læses i sam-

menhæng med vejledningen. I punkt 8 i vejledningen er anført hvilke elevgrupper, der fra 1. januar 1980 modtager undervisning efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, uden særskilt henvisning.

Eventuel henvisning af andre elever til undervisning efter § 19, stk. 2, kan påbegyndes nu med henblik på at få fastslået, om amtskommunen skal sørge for undervisningen.

Når ministeriet har indvundet erfaringer vedrørende den vidtgående specialundervisning m.v., vil en revision af reglerne blive overvejet, herunder om der bør foretages en samling af dem.

3. Efter de nye bekendtgørelsers § 4 er det maksimale elevtal i specialklasser gjort afhængigt af elevernes aldersspredning og undervisningsbehov som følge af funktionshæmninger. På tilsvarende måde bør elevtallet i andre specialklasser med svært handicappede elever afpasses efter elevernes behov og muligheder.

4. De ovennævnte regelsæt om elever i folkeskolen omhandler hver et fysisk eller psykisk handicap, der i større eller mindre grad har hæmmet elevernes udvikling og dermed har vanskeliggjort deres udbytte af folkeskolens almindelige undervisning. Mange elever har imidlertid mere end et handicap eller har et handicap, der ikke umiddelbart falder ind under de funktionshæmninger, som er beskrevet i bekendtgørelserne og cirkulærerne. Det er derfor ikke muligt eller hensigtsmæssigt at opdele alle elever, der får specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, i grupper svarende til de handicap, som de enkelte regelsæt omhandler. Specialundervisning m.v. må tilrettelægges og gennemføres på en sådan måde, at den enkelte elevs samlede behov tilgodeses i overensstemmelse med bekendtgørelserne og cirkulærerne.

5. Undervisningsministeren får efter folkeskolelovens § 3 a, stk. 2, bemyndigelse til at godkende, at der tilbydes svært handicappede elever undervisning i 11 år, d.v.s. elever, der får specialundervisning efter folkeskolelovens § 19, stk. 2. Det er ikke tanken at indføre særlige 11. klasser, hvor eleverne modtager undervisning, der går videre end 10. klas-

se, men der kan tilrettelægges et undervisningsforløb, hvor eleverne i løbet af 11 år får mulighed for at nå det samme som folkeskolens øvrige elever på 10 år, og de pågældende vil eventuelt kunne indstille sig til folkeskolens afsluttende prøver efter 11 år.

6. Som nævnt ovenfor i punkt 1 tilbyder folkeskolen fra 1. januar 1980 specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen. Regler herom samt regler om specialpædagogisk bistand til børn i børnehaveklasser er fastsat i bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om specialpædagogisk bistand til småbørn. Bekendtgørelsen omfatter både almindelig og vidtgående specialpædagogisk bistand.

Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. vil senere udsende en vejledning om specialpædagogisk bistand til småbørn.

7. I de nye bekendtgørelser anvendes udtrykket »skolepsykologisk rådgivning«, mens de ældre regler benytter »skolepsykologen«. I begge tilfælde tænkes på det skolepsykologiske kontor med det personale, som sædvanligvis virker her. Det behøver således ikke at være en skolepsykolog, som foretager alle de omhandlede undersøgelser m.v., men kan f. eks. være en af de til kontoret knyttede skolekonsulenter. Andre sagkyndige kan inddrages i undersøgelsen, jfr. de nye bekendtgørelser § 7, nr. 2.

8. I tilknytning til de fire nye bekendtgørelser om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand vil der af direktoratet blive udsendt vejledninger om specialundervisning af henholdsvis hørehæmmede, synshæmmede og bevægelseshæmmede elever og elever med sprog- eller talevanskeligheder.

Den undervisningsvejledning, som ministeriet i 1979 udsendte i serien »Undervisningsvejledning for folkeskolen« om specialunder-

visning af elever med generelle indlæringsvanskeligheder, og ministeriets vejledning af februar 1972 om specialundervisning af elever med adfærdsproblemer og psykiske lidelser (observationsundervisning) samt ministeriets vejledning af maj 1974 om specialundervisning af læseretardedede elever bør læses som omfattende både almindelig specialundervisning m.v. og vidtgående specialundervisning m.v.

9. Man skal henlede opmærksomheden på de nye bestemmelser i folkeskolelovens § 24, stk. 1, hvorefter der på kommunens skoleplan skal optages bestemmelse om specialundervisning efter § 3 a, stk. 2 (undervisning i 11 år), om specialpædagogisk bistand efter § 3 a, stk. 1 (til børn der endnu ikke har påbegyndt skolegangen) og om indretning af specialundervisning efter overenskomst med amtskommunen. Der skal i øvrigt optages bestemmelser om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 3, stk. 2, på skoleplanen og undervisningsplanen efter reglerne i undervisningsministeriets cirkulære af 3. december 1975 om udformningen af skoleplaner i folkeskolen og ministeriets cirkulære af 9. december 1975 om udformningen af undervisningsplaner i folkeskolen.

10. Regler, om hvilken kommune og hvilken amtskommune udgiften til folkeskolen – herunder til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand – endeligt påhviler, findes i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 27. november 1979.

Regler om det beløb, som kommunen skal betale til vedkommende amtskommune for børn, der modtager specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 19, stk. 2, findes i undervisningsministeriets cirkulære af 27. november 1979 om kommunalt takstbeløb.

Undervisningsministeriet, den 27. november 1979

P.m.v.

V. HAMMER

/ Hanne Saunte

Bilag V

Undervisningsministeriets cirkulæreskrivelse af 22. november 1979.

Cirkulæreskrivelse om tilladelse til individuel fravigelse af reglerne om gennemførelse af folkeskolens afsluttende prøver.

(Til skolemyndighederne, ledere af skolepsykologiske kontorer og samtlige skoler/kurser, som afholder folkeskolens afsluttende prøver).

I henhold til § 41 i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. marts 1977 om folkeskolens afsluttende prøver m.v., som ændret ved bekendtgørelse af 8. oktober 1979, kan direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v. tillade fravigelser af de i bekendtgørelsen givne regler, herunder ændring af prøveformer ved de mundtlige og praktiske prøver.

Tilladelse til individuel fravigelse af bekendtgørelsens bestemmelser vil af direktoratet blive givet til elever med handicap, der gør en sådan fravigelse nødvendig.

Af hensyn til afgangsbetsets informative værdi vil der til den enkelte tilladelse blive knyttet en bemærkning om, på hvilken måde det skal fremgå af dette bevis, at eleven har opnået en dispensation.

Ansøgning om tilladelse til individuel fravigelse af de i forbindelse med prøvernes gennemførelse fastsatte regler må foruden begrundelse indeholde angivelse af fravigelsens ønskede omfang og være forsynet med påtegning fra den stedlige skolepsykologiske rådgivning.

Ansøgningen må normalt være direktoratet i hænde senest den 1. februar for så vidt angår prøver i den ordinære prøvetermin og senest den 1. oktober for så vidt angår prøver i den ekstraordinære prøvetermin.

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Direktoratet for folkeskolen,
folkeoplysning, seminarier m.v., den 22. november 1979.

Liselotte Heslet Sestoft

Bekendtgørelse om befordring af syge og invaliderede elever i folkeskolen.

I henhold til § 25, stk. 2, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen, jfr. § 65 i skolestyrelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 462 af 3. september 1974) fastsættes:

§ 1. Er en elev på grund af sygdom eller invaliditet ikke i stand til at følge den almindelige undervisning i folkeskolen, medmindre eleven befordres til og fra skole, påhviler det kommunen efter forhandling med forældrene at sørge for den nødvendige befordring på den efter forholdene mest hensigtsmæssige måde.

Stk. 2. Med de i §§ 2-4 anførte undtagelser indrettes befordringen enten ved aftale om kørsel med vognmand eller eventuelt om sygetransport eller, såfremt forældrene ønsker selv at befordre eleven, således at kommunen bidrager hertil med et med forældrene aftalt månedligt beløb.

Stk. 3. Såfremt det er nødvendigt, at eleven følges til og fra skole, afholder kommunen tillige udgiften ved ledsagerens befordring.

§ 2. I det omfang eleven er i stand til at befordre sig til og fra skolen ved egen hjælp, såfremt der stilles en sygecykel, en kørestol el. lign. hjælpemiddel til elevens rådighed, kan kommunen opfylde sin forpligtelse til at sørge for befordringen ved at afholde udgiften til anskaffelse og vedligeholdelse af det pågældende transportmiddel.

§ 3. Eleven kan endvidere, i det omfang førigheden tillader det, henvises til at benytte offentlige trafikmidler eller en for skolens øvrige elever etableret befodringsord-

ning, såfremt eleven ikke derved får længere ventetid end sammenlagt 1 time daglig. Om nødvendigt må der indrettes særskilt befordring mellem hjemmet eller skolen og nærmeste offentlige trafikmiddel.

§ 4. Skolekommissionen, i København skoledirektionen, kan under hensyn til muligheden for befordring efter § 3 bestemme, at eleven skal optages i en anden skole end elevens distriktsskole. Såfremt sygdommen eller invaliditeten indtræder efter, at eleven har påbegyndt skolegangen, kan overflytning kun ske med forældrenes samtykke.

Stk. 2. Skolekommissionen kan endvidere, hvis det er rimeligt begrundet i elevens førighed og hensynet til skolegangen, med forældrenes tilslutning henvise eleven til at søge optagelse i en tilsvarende privat skole, således at kommunen foruden befodringsudgifterne godtgør forældrene deres udgifter til undervisning og læremidler ved den private skole.

§ 5. Er der tvivl om, hvorvidt en elev på grund af sygdom el. lign. selv kan befordre sig til og fra skole, kan skolen forlange en udtalelse herom fra skolelægen, eventuelt en lægeerklæring.

§ 6. Klage over afgørelser i henhold til denne bekendtgørelse kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for amtsrådet, der træffer den endelige administrative afgørelse. De af de kommunale myndigheder i Københavns og Frederiksberg kommuner truffne afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 7. Bekendtgørelsen træder i kraft den nr. 19 af 4. februar 1965 om folkeskolens
1. august 1976. undervisning af syge og invaliderede børn
Stk. 2. Kapitel II (§§ 8-11) i cirkulære ophæves.

Undervisningsministeriet, den 9. marts 1976.

Ritt Bjerregaard.

/ Frida Horten.

Bekendtgørelse om befordring af børn og unge, der modtager specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i henhold til folkeskolelovens § 19, stk. 2

I henhold til § 25, stk. 3, i lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen som ændret ved lov nr. 243 af 8. juni 1977 og lov nr. 302 af 8. juni 1978 fastsættes:

§ 1. Til børn og unge under 18 år, som bor eller opholder sig i amtskommunen, og som modtager specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i henhold til folkeskolelovens § 19, stk. 2, skal amtskommunen sørge for den nødvendige befordring til og fra skole eller afholde udgifterne i forbindelse hermed efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse.

Stk. 2. Forpligtelsen omfatter såvel børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, som skolesøgende børn og unge.

Stk. 3. Forpligtelsen omfatter befordring mellem skole og hjem eller mellem skole og daginstitution eller formidlet dagpleje i henhold til lov om social bistand. Amtskommunen skal endvidere sørge for den nødvendige befordring eller afholde udgifterne i forbindelse med befordring til og fra undervisningsinstitutioner (taleinstitutter m. fl.)

Stk. 4. I Københavns og Frederiksberg kommuner varetages amtskommunens opgaver efter denne bekendtgørelse af kommunen.

§ 2. Amtsrådet træffer afgørelse om art og omfang af elevens befordringsbehov på grundlag af en udtalelse fra skolelægen eller anden sagkyndig udtalelse om elevens egen befordringsevne.

§ 3. I de tilfælde, hvor en elev efter udtalelsen i henhold til § 2 er i stand til at befordre sig selv til og fra skole, er amtskommunen kun forpligtet til at sørge for befordring, hvis skolevejen opfylder betingelserne i henhold til folkeskolelovens § 25, stk. 1, 1) eller 2). Foretages befordringen ved hjælp af særligt hjælpemiddel, anvendes dog bestemmelsen i § 5.

Stk. 2. Forpligtelsen til at sørge for befordring efter stk. 1, 1. pkt. kan i stedet opfyldes ved at henvise eleven til offentlige trafikmidler eller til en etableret befordringsordning eller ved at godtgøre elevens udgifter til egen befordring.

Stk. 3. I tilfælde af forbigående sygdom, der indebærer, at eleven midlertidigt ikke kan befordre sig selv, anvendes bestemmelserne i §§ 4-6.

§ 4. For elever, som på grund af alder eller fysisk eller psykisk handicap ikke er i stand til at følge den anviste specialundervisning m. v., medmindre de beføres til og fra skole, skal amtskommunen efter forhandling med forældrene sørge for den nødvendige befordring på den efter forholdene mest hensigtsmæssige måde.

Stk. 2. Befordringen kan indrettes enten ved kørsel med vognmand eller eventuelt ved sygetransport eller, såfremt forældrene ønsker selv at befordre eleven, ved, at amtskommunen bidrager hertil med et månedligt beløb, der aftales med forældrene.

Stk. 3. Hvis det er nødvendigt, at eleven følges til og fra skole eller ledsages under befordringen med bil, bus eller andre befordringsmidler, skal amtskommunen sørge for, at de nødvendige ordninger etableres og afholde de hermed forbundne udgifter.

§ 5. Hvis eleven er i stand til ved hjælp af særligt hjælpemiddel (elkørestol, sygecykel eller lign.) at befordre sig til og fra skole ved egen hjælp, kan amtskommunen opfylde sin pligt til at sørge for befordring efter § 4 ved at afholde udgifterne til befordringen.

§ 6. Hvis elevens fysiske eller psykiske handicap tillader det, kan eleven henvises til

at benytte offentlige trafikmidler eller etableret skolebefordring i det omfang, dette ikke medfører urimelig lang befordrings- og ventetid. Om nødvendigt må der indrettes særskilt befordring mellem hjemmet eller skolen og nærmeste offentlige trafikmiddel.

§ 7. Afgørelser, som amtsrådet – i Frederiksberg kommune kommunalbestyrelsen – træffer i henhold til denne bekendtgørelse, kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for undervisningsministeriet.

§ 8. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 1980.

Undervisningsministeriet, den 22. oktober 1979

P.m.v.

BJ. BRYNSKOV

/ Hanne Saunte

Bekendtgørelse om specialundervisning for voksne

I henhold til § 1, stk. 2, og § 2, stk. 1, samt § 3, stk. 5, i lov nr. 301 af 8. juni 1978 om specialundervisning for voksne fastsættes:

1. Specialundervisning oprettet af amtskommunerne samt Københavns og Frederiksberg kommuner

§ 1. Amtsrådet skal sørge for specialundervisning og specialpædagogisk bistand efter undervisningspligtens ophør til personer med fysiske eller psykiske handicap, som bor eller opholder sig i amtskommunen, for så vidt de ikke modtager tilsvarende undervisning oprettet på privat initiativ i medfør af afsnit II i denne bekendtgørelse eller i henhold til anden lovgivning.

Stk. 2. Amtsrådet skal – evt. efter overenskomst med andre i henhold til § 1, stk. 3, i loven om specialundervisning for voksne – sørge for specialundervisning og specialpædagogisk bistand til personer med fysiske eller psykiske handicap, der bor på amtskommunens døgninstitutioner for voksne med vidtgående fysiske eller psykiske handicap, oprettet i henhold til lov nr. 333 af 19. juni 1974 om social bistand som ændret senest ved lov nr. 258 af 8. juni 1978.

§ 2. Formålet med undervisningen m. v. er at afhjælpe eller begrænse virkningerne af handicappet (kompenserende specialundervisning).

Stk. 2. Der kan i tilknytning til den kompenserende specialundervisning etableres undervisning, som er tilrettelagt under hensyntagen til deltagernes handicap (hensyntagne specialundervisning).

Stk. 3. I forbindelse med specialundervisningen stilles pædagogiske hjælpemidler til rådighed for deltagerne, ligesom der kan ydes rådgivning til deltagerne, deres pårørende og andre.

§ 3. Specialundervisningen kan gives som enkeltmandsundervisning eller på hold (klasser).

Stk. 2. Antallet af deltagere må ikke overstige 6 på hvert hold, medmindre der foreligger særlige forhold.

Stk. 3. Undervisningsministeriet kan efter forhandling med socialministeriet i særlige tilfælde godkende, at undervisningen indrettes i kostskoleform.

Stk. 4. Undervisningen skal være tilrettelagt i overensstemmelse med en af direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. udsendt vejledning.

§ 4. Undervisningsinstitutioner og skoler med undervisning efter § 1 opføres på planen for amtskommunernes skolevæsen og undervisningsvirksomhed m. v., jfr. skolestyrelseslovens § 40, stk. 2. Planen skal indeholde oplysning om:

1. Institutionernes eller undervisningens geografiske placering.
2. De former for specialundervisning, der tilbydes.
3. Antallet af leder- og lærerstillinger ved institutionerne og disses aflønning.

§ 5. Anmodning om specialundervisning kan fremsættes over for amtsrådet eller vedkommende undervisningsinstitution af den pågældende person, hans forældre eller an-

dre pårørende, de sociale myndigheder, sundhedsmyndighederne eller andre, der har kendskab til personens behov for specialundervisning. Sker henvendelse til en undervisningsinstitution, foretager denne indberetning til amtsrådet.

Stk. 2. Amtsrådet foranlediger iværksat en pædagogisk-psykologisk undersøgelse med henblik på eventuel fremsættelse af forslag om undervisning. I undersøgelsen indgår samtale med den pågældende selv og eventuelt hans pårørende samt drøftelser med særligt sagkyndige, sociale myndigheder m.v., som kan give oplysninger til brug for vurderingen af den pågældendes behov for specialundervisning og for tilrettelæggelsen af undervisningstilbud. I tilfælde, hvor en lægelig undersøgelse er af betydning for undervisningens tilrettelæggelse, indhentes udtalelse fra behandlende læge eller specialklinik. På grundlag af undersøgelsen udarbejdes forslag om undervisningens form, indhold og omfang.

Stk. 3. Amtsrådet – eller efter dettes bemyndigelse andre – træffer på grundlag af forslaget beslutning om iværksættelse af specialundervisningen.

II. Specialundervisning oprettet på privat initiativ

§ 6. Der kan på privat initiativ tilbydes kompenserende specialundervisning, jfr. § 2, stk. 1, for personer over 18 år med fysiske eller psykiske handicap. Der kan dog ikke tilbydes kompenserende specialundervisning på institutioner, der er omfattet af § 1, stk. 2. Unge under 18 år, der skønnes at kunne følge undervisningen, kan optages, hvis det ikke er muligt eller rimeligt at henvise dem til anden undervisning.

Stk. 2. Amtsrådet godkender specialundervisningen. Undervisningen skal oprettes, hvis mindst 2 deltagere har meldt sig, og betingelser i §§ 7–11 samt §§ 17 og 18 er opfyldt.

Stk. 3. Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. udsender vejledende retningslinjer om undervisningen.

§ 7. Undervisningen skal være tilrettelagt efter en plan, som er udarbejdet med henblik på et eller flere handicap. Planen skal angive, hvilke persongrupper den henvender sig til.

§ 8. Antallet af deltagere må ikke overstige 6 på hvert hold, og der skal ved fastsættelsen af deltagerantallet tages hensyn til sværhedsgraden af deltagernes handicap.

Stk. 2. Hvor pædagogiske hensyn gør det ønskeligt, og hvor ansøgningen har foreligget sammen med en ansøgning om godkendelse af holdene, kan samlæsning af flere hold i et nærmere angivet timetal godkendes.

§ 9. For hvert hold skal undervisningsvirksomheden omfatte mindst 20 timer, og der skal være et rimeligt forhold mellem undervisningens mål og timetal.

§ 10. Lederne og lærerne skal opfylde uddannelseskravene og aflønnes efter derom gældende regler.

§ 11. Amtsrådet godkender budgetter og regnskaber vedrørende administration, undervisningsmidler m. v. i forbindelse med oprettelse og gennemførelse af undervisningen.

Stk. 2. Forslaget til budget udarbejdes af initiativtageren på et af amtsrådet godkendt skema og indsendes til amtsrådet inden en af dette fastsat frist.

§ 12. Amtsrådet kan på grundlag af udtalelser fra særligt sagkyndige afgøre, hvorvidt en person er berettiget til at deltage i specialundervisningen.

§ 13. Til imødegåelse af initiativtagernes daglige udgifter til undervisningen kan amtsrådet udbetale forskud efter særlig aftale.

§ 14. Det er en betingelse for, at udgifterne dækkes af amtsrådet, at der er søgt om godkendelse inden holdets start eller senest inden 3. mødegang, og at undervisningen er gennemført i overensstemmelse med planen for undervisningen, jfr. § 7.

Stk. 2. Hvis initiativtageren ikke kan ansøge om godkendelse, før undervisningen begynder, skal vedkommende sende en anmeldelse af den påtænkte undervisning til amtsrådet.

Stk. 3. Til brug for opgørelsen af det læste timetal skal der for hvert hold føres en liste, hvor læste timer og deltagerfremmødet registreres. Listen skal findes i lokalet.

§ 15. Amtskommunale, kommunale og statslige lokaler samt lokaler tilhørende private undervisningsinstitutioner, hvis udgifter afholdes af det offentlige, skal stilles til rådighed til brug ved undervisningen, såfremt initiativtageren ikke råder over egnede lokaler til virksomheden. Lokalerne skal stilles til rådighed gratis med lys, varme, rengøring, fornøden skolebetjentbistand og bestående udstyr.

Stk. 2. Lokalerne skal kun stilles til rådighed for undervisningen i det omfang, sådan anvendelse kan forenes med de formål, lokalerne i øvrigt skal tjene.

§ 16. Amtsrådet kan yde tilskud efter reglerne i stk. 2 og 3 til driftsudgifter til private lokaler – dog ikke private hjem – der ikke omfattes af reglerne i § 15, og som benyttes til godkendt specialundervisning for voksne.

Stk. 2. Følgende driftsudgifter dækkes fuldt ud:

1. Egne lokaler og udendørsanlæg:
  - a. Renter af prioritetsgæld.
  - b. Skatter, afgifter og forsikringer vedrørende ejendommen.
  - c. Udgifter til ordinær vedligeholdelse, opvarmning, belysning og rengøring og til eventuelt fornødent tilsyn.
2. Lejede, private lokaler og udendørsanlæg:
  - a. Det aftalte lejebeløb.
  - b. Afholdte udgifter til ordinær vedligeholdelse ifølge lejekontrakten, til opvarmning, belysning og rengøring og til eventuelt fornødent tilsyn.

Stk. 3. Forinden beregning af lokaletilskud i henhold til stk. 2 fradrages eventuelle leje- eller fremlejeindtægter.

III. Fælles bestemmelser

§ 17. Specialundervisningen kan tilrettelægges på alle ugens dage både i dag- og af-

tentimerne, og den kan tilrettelægges i skoleform, evt. kostskoleform, jfr. § 3, stk. 3, dog med højst 8 timers daglig undervisning.

§ 18. Undervisningslokalet skal med hensyn til størrelse, beskaffenhed og udstyr være egnet til vedkommende form for specialundervisning.

Stk. 2. Undervisning i deltagerens hjem kan finde sted i særlige tilfælde.

§ 19. Amtskommunen afholder udgifterne ved undervisningsvirksomheden. De fornødne undervisningsmidler skal stilles gratis til rådighed for deltagerne.

Stk. 2. Afholder amtskommunen udgifter til undervisning af personer, der er hjemmehørende i en anden amtskommune, kan amtserådet kræve godtgørelse fra den amtskommune, hvor den pågældende er hjemmehørende.

Stk. 3. Om befordring mellem hjem og undervisningsinstitution eller skole gælder reglerne i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 22. oktober 1979 om befordring af voksne, der modtager specialundervisning.

§ 20. I Københavns og Frederiksberg kommuner varetages amtsskolekommunens opgaver efter denne bekendtgørelse af kommunen.

§ 21. Klage over amtserådets – i Frederiksberg kommune kommunalbestyrelsens – afgørelser kan inden 4 uger fra afgørelsens meddelelse indbringes for undervisningsministeriet.

§ 22. Bekendtgørelsen træder i kraft 1. januar 1980.

Stk. 2. Undervisningsministeriet kan i særlige tilfælde fravige bestemmelserne i bekendtgørelsen.

Undervisningsministeriet, den 22. oktober 1979

P. m. v.

BJ. BRYNSKOV

/ Hanne Saunte

Litteraturliste

Bentzen, Ole:

Høresansen, Berlingske Leksikon Bibliotek, 1974

Berg, Frederick S.:

Educational Audiology, Hearing and Speech Management.

Om hørselstræning og taleopplæring af tunghøre børn.

v/Grundt Tanum, Oslo, 1977

Furth, Hans G.:

Døve børns indlæring og udvikling.

v/Ebba Kampp, Munksgaard, 1978

Gottlieb, Bent:

Hør bare bedre. Specialpædagogisk Forlag, 1979.

Hartvig Jensen, Janne:

Høretab hos børn, Berlingske Studie Forlag, 1979.

Hviid, Jørgen :

Frihed til at være handicappet, 1976

Nielsen, Birk:

Bogen om hørelsen, Politikens Lægeserie, 1979.

Tidsskrifter

Dansk Audiologopædi, fagblad for tale-hørepedagoger

Nordisk Tidsskrift for Døveundervisning

Døvebladet, udgivet af Danske Døves Landsforbund

Undervisningsvejledning for folkeskolen

1976

1. Dansk
2. Fremmedsprog
3. Undervisningsmidler
4. 1.-2. klassetrin
5. Idræt
6. Formning
7. Sløjd
8. Håndarbejde
9. Hjemkundskab
10. Musik
11. Geografi
12. Biologi
13. Kristendomskundskab
14. Fysik/kemi
15. Regning/matematik
16. Børnehaveklasser
17. Færdselslære
18. Fremmede religioner og andre livs-
anskuelser
19. Uddannelses- og erhvervsorientering
20. Sundhedslære
21. Maskinskrivning
22. Fotolære
23. Drama
24. Filmkundskab
25. Motorlære
26. Arbejdskendskab
27. Elektronik
28. Barnepleje

1977

1. Klasselærerfunktionen
2. Samarbejde mellem skole og hjem
3. Samtidsorientering
4. Historie
5. Sygeundervisning

1979

1. Fremmedsprogede elever
2. Specialundervisning

1980

1. Specialpædagogisk bistand til små-
børn
2. Ikke-fagdelt undervisning i historie,
geografi og biologi
3. Specialpædagogisk bistand til elever
med sprog- eller talevanskeligheder

1981

1. Historie

1982

1. Specialpædagogisk bistand til elever
med synsvanskeligheder
2. Specialpædagogisk bistand til elever
med hørevanskeligheder
3. Specialpædagogisk bistand til elever
med bevægelsesvanskeligheder

Med hensyn til *seksualoplysning* henvises til »Vejledning om seksualoplysning i folkeskolen«, Folkeskolens Læseplansudvalg 1971.

Vedrørende spørgsmål om *undervisningslokalers* udformning og indretning henvises til »Projekteringsgrundlag for folkeskoler«, Folkeskolens Byggeudvalg 1973.